

ZAGREBAČKA METODA ČITANJA BIBLIJE

Dario TOKIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
dariatoki@gmail.com

Sažetak

Povodom nedavne 40. obljetnice izlaska Zagrebačke Biblije, kao spomen na divot-izdanje prvog suvremenoga i cjelovitoga prijevoda Biblije na hrvatski jezik, autor smatra prikladnim odužiti se tom izdanju uz koje je rastao člankom u kojem će se poticati plodonosnije čitanje tekstova sadržanih ne samo u Zagrebačkoj Bibliji nego i u svim ostalim izdanjima Svetog pisma. Autor vlastite spoznaje i iskustva objedinjuje s onima mnogih suvremenih autora na temu praktičnoga bavljenja Svetim pismom te ih predstavlja u izvornoj sintezi u obliku jednostraničnog A4 obrasca, čijih deset elemenata u članku podrobno opisuje: (1) postaviti naslov; (2) oblikovati uvodnu molitve; (3) kao motivacijsku aktivnost (aktivnost uključivanja) smisliti dva pitanja za pokretanje razgovora; (4) kao kratki uvod oblikovati prijelaz na čitanje tekstova; (5) napisati pet pitanja u svezi sadržaja teksta; (6) napisati pet pitanja za aktualizaciju teksta; (7) smisliti igru ili aktivnost u svezi s tekstem; (8) pronaći prikladan primjer za ilustraciju teksta ili njegove poruke; (9) oblikovati pet molitvenih nakana; (10) oblikovati završnu molitvu.

Sama metoda je i pastoralno usmjerena, tj. osim stjecanja vlastite duhovne koristi, poslije završetka obrade svih njezinih deset elemenata čitatelju ostaje na pregledan i sažet način gotova priprema za individualni rad ili rad u skupini. Zbog izvornosti obrasca i u čast izdanja Biblije koje je obilježilo postkoncilsko vrijeme Crkve u Hrvata, autor dodjeljuje i posebno ime ovoj metodološkoj sintezi nazivajući ju »zagrebačkom metodom« čitanja Biblije.

Ključne riječi: Biblija, biblijske skupine, nova evangelizacija, homiletika, vjeronauk.

Uvod

Vjerujem da se nije jedanput našao svećenik pred zadatkom propovijedanja nedjeljnog evanđelja, a da ne zna što bi rekao povjerenim mu dušama. I vjerujem da nije rijedak slučaj da ni vjeroučitelji u svom navjesticiteljskom radu nerijetko ne znaju kako izvjesni biblijski ulomak približiti svojim vjeroučenicima. I jednima i drugima mogla bi od pomoći biti tzv. zagrebačka metoda čitanja Biblije. Kao njezin autor, takvo sam joj ime nadjenuo na spomen 40. obljetnice izlaska Zagrebačke Biblije, tj. prvog suvremenoga cjelovitog prijevoda Svetoga pisma na hrvatski jezik, koje je obilježilo povijest Crkve u Hrvata nakon Drugoga vatikanskog koncila. Ovdje se prvi put javno prikazuje, nakon dvije godine provjere u praksi rada sa studentima Katoličkoga bogoslovnog fakulteta i skupinama vjernika na raznim duhovnim obnovama i vježbama.

1. Pretpostavke zagrebačke metode

1.1. Čitanje radi navještaja

Ne radi se o metodi koja je usmjerena samo na čitateljevo razumijevanje biblijskoga teksta, iako ga pretpostavlja barem u izvjesnoj mjeri, nego o metodi koja je čak i više usmjerena na to kako poruku biblijskoga teksta prenijeti drugima. Zato bi se mogla nazvati i »navjesticiteljskom«¹ metodom čitanja Biblije. Zašto tako? Zato što se ovom metodom želi izaći u susret suvremenoj potrebi koju je blagopokojni papa Ivana Pavao II. verbalizirao kao poziv i obvezu cijele Crkve. Riječ je o novoj evangelizaciji u kojoj »razmišljanje o Bibliji licem u lice s novom evangelizacijom poprima veću važnost za novi navještaj Riječi Božje, Radosne vijesti spasenja.«²

Zato je ovdje predložena zagrebačka metoda čitanja Biblije osobito prikladna za propovjednike: umjesto da čitaju i spremaju tuđa razmišljanja, zašto ne bi njegovali svoja vlastita, autentična, nad biblijskim tekstovima, i tako osvježili svoje propovijedi i zasigurno doprinijeli da se nedjeljne propovijedi slušaju s više zanimanja.

¹ »Nova evangelizacija kojoj se predajemo zahtijeva od nas nove načine čitanja i navještavanja Riječi, u kontinuitetu sa zdravom tradicijom Crkve [...] Naš način čitanja trebao bi dati nov poticaj našem biblijskom apostolatu«, KATOLIČKA BIBLIJSKA FEDERACIJA, *Sveto pismo u životu Crkve. Četrdeset godina Dogmatske konstitucije »Dei Verbum«*. O božanskoj objavi, Mario Cifrak (ur.), Zagreb, 2005., 33-34.

² Ivan Pavao II. u svom obraćanju IV. Plenarnoj skupštini Katoličke biblijske federacije, održanoj pod naslovom »Biblija i nova evangelizacija« u Bogoti (Kolumbija) od 27. lipnja do 6. srpnja 1990. povodom 25. obljetnice objavljivanja konstitucije »Dei Verbum«, u: KATOLIČKA BIBLIJSKA FEDERACIJA, *Sveto pismo u životu Crkve*, 25.

Ova je metoda prikladna i za voditelje biblijskih skupina.³ Već sam raspored njezinih elemenata sugerira izvjestan tijek susreta, iako se u praksi njezini elementi mogu upotrebljavati i odvojeno. Sugerira odvijanje susreta, ali ne nameće, tako da je svaki voditelj slobodan uzeti one elemente koji odgovaraju njegovu stilu rada i za koje smatra da će biti najkorisniji u radu s ciljanom skupinom. Naposljetku ne mora uzeti nijedan od predloženih elemenata, ali njihova obrada može ga nadahnuti, potaknuti, motivirati na daljnju obradu teksta sukladno načinu koji voditelju najbolje odgovara. Važno je da nakon ovako obavljenih aktivnosti s tekstem, sam biblijski tekst za voditelja više nije »neprobojan« u svom značenju i komunikacijskim mogućnostima.

Ova je metoda također prikladna i za osobno razmatranje. Naime, njezini elementi provociraju razmišljanje i domišljanje, izazivaju kreativnost kod onih koji se usude ući u tako strukturirani proces razmišljanja nad tekstem. Izravni plodovi se mogu očitovati u nadahnuću za biblijski članak ili drugi oblik izražavanja teme nadahnete biblijskim izričajem, a neizravni plodovi očitovat će se u životu čitatelja, jer se ne kaže uzalud: »S kim si, takav si.«

1.2. Čitanje radi razumijevanja

Općepoznata je činjenica da čovjek, spremajući se podučiti drugoga, i sam sebe podučava i bolje utvrđuje u poznavanju materije koju želi drugome izložiti. Nerijetko se događa da i sami profesori izvjesne teme područja svoga istraživanja i djelovanja »skuže« tek kad ih moraju drugima objasniti. Podučavajući druge, učitelji uvijek iznova podučavaju i sebe. Na ovu životnu činjenicu poziva se i zagrebačka metoda, nadajući se da će trud uloženi oko nastojanja da se drugima pojasni biblijski tekst uroditi kod samog čitatelja njegovim boljem razumijevanjem i, što je možda još važnije, njegovim boljim usvajanjem.

Jasno je da uporaba ove metode pretpostavlja usvojene određene povijesno-teološke spoznaje o Bibliji za njezino ispravno tumačenje, tj. izvjesnu biblijsku i teološku kulturu. Ipak, da se ne ode u skrajnost treba naglasiti da ta kultura ne mora biti detaljna i specifična poput one koju posjeduju filolozi i egzegeti. Dovoljno je da bude općenita i načelna. Jednostavnijim rječnikom rečeno, potrebno je barem onoliko poznavanje Biblije kao Božje riječi, kao i načina njezina tumačenja, koliko može svaki zainteresirani vjernik steći u vrijeme pohađanja školskoga/župskoga vjeronauka i obraćajući pozornost na nedjeljna čitanja i tumačenja Božje riječi. Prema tomu, ova metoda nije za totalne

³ Usp. Dario TOKIĆ, *Praktične smjernice za voditelje biblijskih skupina*, u: Mario CIFRAK (ur.), *Živa je riječ Božja. Seminar za voditelje biblijskih skupina*, Zagreb, 2003., 83-96.

neznalice, ali nije ni samo za posebno upućene. Zagrebačka metoda je pristupačna i može je primjenjivati svaki tzv. prosječni kršćanin.

1.3. Čitanje za današnje vrijeme

Dakako da bolje poznavanje Pisma otvara i šire mogućnosti njegove primjene u našoj svakodnevnici. No, vrijedi još jednom istaknuti da ova metoda ne pretpostavlja da se Biblijom trebaju baviti samo »profesionalci«. Biblijski stručnjaci uistinu imaju spoznaje koje su vrijedne da bi se razumio povijesni kontekst i značenje koje je tekst imao npr. za prvotne naslovnike, ali što Gospodin Bog poručuje tim tekstom nama danas – tu smo još svi početnici.⁴

Uostalom, svaki je kršćanin poslan biti, na svoj način, navjestiteljem Božje riječi ljudima s kojima živi i u svojim konkretnim životnim prilikama. U ispunjenju tog poslanja svima je zajedničko da se vjernik prvo mora upoznati s Božjom riječju, a potom i osmisliti način kako će o njoj drugima svjedočiti. Zagrebačka metoda čitanja Biblije zacijelo neće zanimati one koji se u istraživanju Svetog pisma zadržavaju u prošlim vremenima, ali će mnogim drugim »zaljubljenicima« Božje riječi omogućiti radosno i kreativno čitanje teksta i iščitavanje njegove poruke i značenja za suvremenoga čovjeka.

1.4. Čitanje

U ovom članku opisuju se elementi koji služe kao poticaj za sustavno i stvaralačko razmišljanje nad biblijskim tekstom s naglaskom na poruci za naše vrijeme. Osnovna pretpostavka cijelom tom procesu razmišljanja je da se izabranu biblijski ulomak najprije pročita. U ne malom broju slučajeva Biblija je samo ukras kršćanskih domova koji se izlaže na pogled svećeniku koji dolazi u blagoslov obitelji. Da je tako vidi se po štucrom poznavanju njezina sadržaja, povedete li se razgovor na tu temu s njezinim vlasnicima. Zagrebačka metoda možda će biti poticaj kreativnim ljudima da svoje sposobnosti stave na probu i u susretu s biblijskim tekstovima, tj. da počnu više čitati Bibliju i razmišljati o tome što piše u njoj. U društvu u kojem se većina pojedinaca izjašnjava kršćanima, ali u praksi tako ne ponaša, možda i nije suvišno naglasiti koliko je bavljenje biblijskim sadržajima važno za izgradnju osobne vjerničke i uljudbene dimenzije.

⁴ Usp. James V. PARKER, *Food for the Journey*, Notre Dame (Indiana), 1989., 27.

2. Elementi zagrebačke metode

Zagrebačka metoda je pomagalo za pristup biblijskim tekstovima u dva smjera. Prvo, za samog čitatelja i njegovu duhovnu korist. Ali sama metoda je i pastoralno usmjerena, tj. čitatelja navodi da razmišlja i o drugima pored sebe te po završetku obrade svih njezinih deset elemenata, čitatelju ostaje na pregledan i sažet način gotova priprema za individualni rad ili rad u skupini.⁵ Kao što je ljubav prema bližnjemu neodvojiva od one prema sebi (Mt 22,39; Gal 5,14; Jak 2,8), tako i zagrebačka metoda osposobljuje čitatelja da poruku Božje riječi ne zadrži samo za sebe, nego i da ju komunicira sa svojim bližnjima.

2.1. Naslov teme

Svaki biblijski ulomak može se prikazati pod naslovom neke teme. U samom tekstu mogu biti prisutne različite teme, stoga je dobro ostaviti ovu rubriku na početku praznu, a ispuniti je tek na kraju, kad nam tijek razmišljanja »iskristalizira« dominantnu temu našega vlastitog iščitavanja teksta. Tada, poput svakoga dobrog uvoda koji se na koncu piše ali na početak stavlja, i mi možemo na koncu napisati sam početak koji najbolje odgovara onome što slijedi.

2.2. Kratka uvodna molitva

S obzirom na ovu točku, možemo joj pristupiti na dva načina. Prvo, na općenit način, tj. da kratku uvodnu molitvu oblikujemo s općenitim pozivom na slušanje i razumijevanje Božje riječi. Naprimjer: »Gospodine Bože, oživi u nama snagu svoga Svetoga Duha da u čitanju Svetog pisma tvoju Riječ prepoznamo, razumijemo i u životu zaživimo. Po Kristu, Gospodinu našem.«

Ili, to je drugi način, da uvodnu molitvu napišemo na koncu, kad se bolje upoznamo sa sadržajem teksta i kad nam se otkriju teme koje se pojavljuju u vezi s biblijskim tekstom. U potonjem slučaju, oblikujemo ju već kao izvjesnu najavu teme koju obrađujemo. Naprimjer, u slučaju poznate prispodobe o milosrdnom ocu iz Lk 15: »Gospodine Bože, dobri Oče, hvala ti što si nam uvijek spreman oprostiti naša lutanja i pogriješke. Pomozi nam da u susretu s tvojom riječju uvidimo tvoju dobrotu i ljubav, kao i potrebu da po tvom primjeru i mi jedni prema drugima iskazujemo više milosrđa i praštanja. Po Kristu, Gospodinu našem.«

⁵ Na analogan način i druge metode za skupno čitanje i proučavanje Svetog pisma mogu poslužiti kao animacija vlastitoga osobnog čitanja i pristupa Bibliji. Za upravo navedeno prikladan i osobito pregledan prikaz drugih metoda može se naći u: Nikola HOHNJEC, *Biblija u pastoralnom radu*, Zagreb, 1998.

2.3. Dva motivacijska pitanja

Motivacijska pitanja naročito dobro mogu poslužiti u radu u skupinama, jer pripremaju aktivno uključivanje svih pripadnika skupine u razgovor i interakciju. Svrha odgovaranja na ova pitanja je da se »otopi led«, tj. da se na afektivnoj razini stvori ozračje mogućnosti razgovora i sudjelovanja u međusobnom poznavanju i prihvaćanju.⁶ Razgovor nad ovim pitanjima je jako važan ukoliko se želi postići kvalitetno sudjelovanje svih i zadovoljstvo svakoga sudionika. Odgovaranjem na »neopasna«, a zanimljiva pitanja, svaki sudionik ima priliku nastupiti, pokazati se pred drugima da i on postoji u skupini, tj. afirmirati svoje postojanje. Pitanja trebaju biti tako postavljena da je o njima moguće svakome reći nekoliko riječi i da ne zahtijevaju odgovore zbog kojih bi se osoba eventualno mogla osramotiti pred drugima. U susljednom doživljavaju pojedinca da ga drugi slušaju, stiče se dojam prihvaćanja od drugih. To sve izgrađuje osjećaj pripadnosti skupini, a onda i zalaganje pojedinca za njezino zajedničko bolje funkcioniranje.

I ovoj je točki moguće pristupiti na dva načina: općenito i konkretno. Općeniti pristup ovim pitanjima znači da su prvenstveno fokusirana na dobro osjećanje svih članova u skupini, te stoga nisu nužno povezana sa samom temom koja će se u svezi biblijskoga teksta obrađivati. Tomu nasuprot, ova pitanja moguće je i naknadno oblikovati tako da budu povezana s temom koja će se kasnije obrađivati.

U prvom slučaju to može biti pitanje poput: »Što bi uradio s milijun kuna, a da nikome ništa ne pokloniš?« Ovakvo pitanje može izgledati potpuno bez veze s biblijskim tekstom, a i možda neumjesno jer se može činiti da potiče ponašanja suprotna zdravom biblijskom i vjerničkom nauku. No ne smijemo zaboraviti da ovo pitanje treba poslužiti kao motivacija za druge ljude, koje želimo potaknuti da se počnu zajednički baviti Svetim pismom. U skupini, ovakav tip pitanja omogućava da se otklone početne zapreke autentičnoj komunikaciji. Zašto? Na početku rada skupine, među malo ili slabo poznatim ljudima, većina ljudi se boji »izlijetati«, boji se izraziti svoje mišljenje da ne bi ispali smiješni u očima drugih, ili se boje da ih zbog njihova mišljenja ili načina nastupa drugi neće prihvatiti, i slično. Zato kad se nađemo u nekom novom društvu, prvo pažljivo promatramo i slušamo druge da vidimo koliko je prikladno uključiti se u tijek razgovora, i da smanjimo rizik neugodnih iskustava.

⁶ O aktivnostima uključivanja više u: Ksenija BUNČIĆ I DR., *Igrom do sebe*, Zagreb, ²1994., 21-36; Eleonor PERRY GOOD, *Dobro je biti šef*, Zagreb, 1992., 18-30.

Ako želimo motivacijska pitanja povezati s tekstem koji obrađujemo, ona bi u slučaju prispodobe o izgubljenom sinu mogla izgledati naprimjer ovako: u svezi s lutanjima mlađeg sina: »Što bi učinio da u nepoznatoj zemlji zalutaš na nepoznatom putu usred noći?«, i u svezi s osjećajima starijega brata prema mlađemu: »Što misliš zašto se ljubomora svrstava među neugodne osjećaje?«

2.4. *Kratki uvod u čitanje teksta*

Izravan prelazak na tekst činio bi se naglim i neočekivanim. No ako pripravimo čitanje teksta s nekoliko jednostavnih riječi, sve će biti doživljeno puno prirodnije i smislenije.⁷ U tom smislu kratki uvod u čitanje teksta služi jednostavno kao priprava prijelaza od prethodne aktivnosti uključivanja (razgovor o motivacijskim pitanjima) ka čitanju samoga teksta.

Kratki uvod može sadržavati naznake konteksta u kojem se predloženi tekst nalazi, naprimjer: »Prispodoba o milosrdnom ocu nalazi se samo u Lukinu evanđelju, kao vrhunac triju prispodoba o našašću izgubljenoga. Cijelo to petnaesto poglavlje pojedini stručnjaci nazivaju »evanđelje u evanđelju«. Poslušajmo na temelju čega su došli do toga zaključka.« Ili se može kratkom uvodu u obliku najave »izvući« neku od značajnijih misli iz ulomka koji se namjerava pročitati, naprimjer: »Svi smo mi pomalo poput izgubljenog sina, i tražimo razumijevanje za naše postupke. Ali koliki su od nas spremni postupiti poput milosrdnog oca iz ove prispodobe?«; ili iz njegove poruke: »Ljudi se često neopravdano i na krivi način boje Gospodina Boga. Od takvih predodžaba, Isusova slika o Bogu, koju nam evanđelist Luka predstavlja u sljedećoj prispodobi nešto je sasvim drukčije.« Najjednostavnije je samo navesti poziv na slušanje, naprimjer: »Poslušajmo što nam Gospodin Bog želi poručiti sljedećim ulomkom iz Svetog pisma!«

2.5. *Pet pitanja za razumijevanje teksta*

Nakon što smo tekst pročitali, dobro je najprije provjeriti jesmo li ga razumjeli. Odviše često ljudi u pojedinačnom čitanju, ali i u radu po skupinama, prebrzo prelaze s biblijskog teksta na svoja razmišljanja o tekstu. Ova pitanja bi nam trebala pomoći svrnuti pozornost na elemente bitne za ispravno razumijevanje teksta.

Prigodom oblikovanja ovih pitanja, mogu nam poslužiti i olakšati posao komentari i članci u vezi s izvjesnom perikopom, u kojima su već obično

⁷ Usp. Eric JENSEN, *Tools for Engagement*, San Diego, 2003., 168-170.

obrađena glavna značenja teksta i njegovi zanimljivi vidovi. No u nedostatku prateće literature, može biti dovoljno da čovjek sam pročita tekst pažljivo više puta, o njemu razmisli i nad njim moli. Osobito bih naglasio njegovanje molitvenog ozračja u kontekstu razumijevanja teksta, jer se iz prakse crkvenih otaca, ali i suvremene prakse, pokazalo kao vrlo pogodno za stjecanje svježih i zanimljivih uvida u sadržaj i poruku biblijskih tekstova.⁸ S time da se u ovoj točki usredotočujemo na sam sadržaj teksta, što možemo istaknuti i navođenjem (u zagradi) retka na koje se pitanje odnosi.

Tako u svezi prispodobe o milosrdnom ocu: Čime je mlađi sin iskazao svoje nezadovoljstvo načinom života sa svojim ocem (r. 11)? Na koje je sve načine otac mogao reagirati na zahtjev mlađega sina u r. 11? Na koji način je mlađi sin došao do spoznaje da je pogriješio (rr. 14-17)? Kako ga je otac na povratku dočekaao (rr. 20-24)? Što je trenutni, a što trajni problem sa starijim sinom (rr. 28-30)? Količina od pet pitanja je čisto proizvoljna. Može se postaviti više, može i manje, nije važno, važno da se nad tekstom razmišlja i pokuša razlučiti što je u njemu važno za razumijevanje.

2.6. Pet pitanja za aktualizaciju teksta

Pitanja za aktualizaciju teksta su pitanja koja biblijski tekst i njegovu poruku nastoje približiti našem suvremenom svijetu i situaciji. U pozadini svakoga takvog pitanja stoji temeljni interes potaknuti razmišljanje na temu: »Kakve to veze ima sa mnom, s nama?«

U slučaju prispodobe o milosrdnom ocu pitanja za aktualizaciju teksta bi mogla biti npr.: Što misliš koji je sin veći problem ocu, mlađi ili stariji? Obrazloži! Možeš li bolje razumjeti mlađeg ili starijeg sina? Zašto? Što misliš o očevim postupcima prema svojim sinovima? Kako bi ti postupio da su u pitanju tvoja djeca? Što misliš, jesi li i ti poput starijeg sina sklon ljubomori i sebeljublju? Po čemu to zaključuješ?

2.7. Igra ili aktivnost u vezi s tekstem

Igre su zabavnog karaktera bez određenog »korisnog« cilja osim zabaviti se, dok aktivnosti i ne moraju biti zabavne, ali uvijek imaju jasan konačni rezultat koji se nastoji ostvariti. U natjecateljskoj igri npr. može se zabaviti i onaj koji pobijedi i onaj koji izgubi, igra je postigla svoju svrhu. Tome različito, aktiv-

⁸ Usp. Mauro M. MORFINO, *Leggere la Bibbia con la vita*, Magnano, 1990., 114-124.

nost postiže svoju svrhu tek onda kad se izvrši predviđeni cilj, moglo bi se reći, tek kad su svi pobijedili. Ipak, ne treba se previše zamarati ni inzistirati na podijeli između aktivnosti i igara, jer će prosječno inteligentnom čitatelju navođenje obaju izraza biti dovoljan podsjetnik da zna u kojem pravcu usmjeriti svoje promišljanje.

Cilj je ove točke promišljanja nad tekstom povezati biblijski tekst s konkretnim životom, bilo kroz djelovanje (aktivnost) bilo kroz zabavu (igra). Igre ili aktivnosti mogu se odnositi na sam tekst ili na poruku koja iz teksta proizlazi. Tako u prvom slučaju kod prispodobe o milosrdnom ocu može se navesti: »Prepiši tekst cijele prispodobe na poseban papir tako da u njemu glavni likovi više ne budu oni iz evanđelja, nego oni iz tvoje obitelji ili okoline. Slobodno izmijeni njihove dijaloge i postupke.« U drugom slučaju koji se tiče poruke, moglo bi se navesti: »U krugu svoje obitelji pokaži interes za nekog od svojih najbližih na način da ćeš zapaziti neki njegov makar i mali uspjeh te mu tim povodom organizirati 'feštu' iznenađenja.«

Radi lakšeg domišljanja aktivnosti mogu se: (a) na posebnom listu papira prepisati znakoviti glagoli iz predloženog biblijskog teksta; (b) metodom asocijacija prizvati u sjećanje već postojeće igre i aktivnosti kod kojih se isti glagoli upotrebljavaju, i (c) preoblikovati već postojeću igru ili aktivnost prema podacima iz biblijskog teksta.

Tako u slučaju prispodobe o milosrdnom ocu aktivnosti vezane uz putovanja, igre na sreću na kojima se uglavnom gubi, izražavanje pokajanja, priređivanje slavlja itd. dolaze u obzir jer je mlađi sin prvo otputovao, izgubio sredstva, pokajao se, vratio kući gdje mu je otac priredio slavlje. Čak bi i kakva utrka mogla doći u obzir budući da se veli da mu je otac potrčao u susret. S obzirom na starijeg sina koji se praktički »durio« i nije htio sudjelovati u slavlju, moglo bi se igrati: »Pokušaj me nasmijati«, gdje se pojedinačno ili grupno sudionici trude nasmijati igrača koji glumi ozbiljnoga i »nadurenoga« starijeg sina iz prispodobe.

2.8. *Primjer iz života*

»Jedna slika govori više od tisuću riječi«, zna se čuti u krugovima ljudi koji se bave sredstvima društvenog priopćivanja. U crkvenom propovijedanju se u tome znalo počesto pretjerati te se danas uporaba primjera gotovo izgubila u homiletskoj praksi, što je opet druga skrajnost. U ovoj metodi čitanja Biblije, traženje primjera iz života nije glavna stavka, ali pomaže obogatiti razmišljanje i primjenu biblijskog teksta na različite životne situacije. Primjer iz života je

upravo jedna takva životna sličica preuzeta iz dnevnih novina, časopisa, vlastitog iskustva, literature, ili pak posve iznova vjerodostojno sročena, koja povezuje biblijski tekst ili njegovu poruku s konkretnim životnim iskustvom.

Isus se služio primjerima. Primjeri ostavljaju čovjeka slobodnim da sam donese zaključak. Više nitko ne trpi da mu se zapovijeda, ali fino odabranim primjerom razmišljanje sugovornika možemo usmjeriti u željenom pravcu. I nitko se pritom neće buniti, jer je riječ jednostavno o životnim činjenicama – stvarnim ili mogućim, svejedno – koje čovjek makar i nesvjesno uspoređuje s riznicom vlastitog iskustva. Osim toga, primjeri doprinose zanimljivosti govora.

Iako je prisposoba o milosrdnom ocu već sama po sebi primjer iz života, ipak možemo naći još puno životnih priča koje u ovom ili onom elementu sličice zadanoj prisposobi, a porijeklo im je u životnom iskustvu nama suvremenoga čovjeka. Ovdje neka bude iznesen primjer koji pokazuje određeno odstupanje – čime se daje naglasak – od načina iznesenoga u prisposobi u rješavanju sukoba između oca i sina: »Teške tjelesne ozljede zadobio je pedesetdevetogodišnji muškarac iz Kaštel Novoga kojega je u srijedu oko 13:55 sati napao tridesetpetogodišnjak«, izjavila je Splitska policija. »Neslužbeno se doznaje da je sin napao oca. Prilikom fizičkog sukoba teške je tjelesne ozljede zadobio pedesetdevetogodišnjak koji je zadržan na Odjelu neurokirurgije Kliničkog bolničkog centra u Splitu«, kažu u policiji. Protiv tridesetpetogodišnjeg napadača policija je podnijela prekršajnu prijavu, ali i kaznenu zbog nanošenja teških tjelesnih ozljeda.⁹

Ovakav primjer dobro je povezati s biblijskim tekstom bilo objašnjenjem, naprimjer: »Čini se da u naše vrijeme prevladava agresivan način rješavanja problema proizvedenih generacijskim jazom između očeva i djece«; bilo dodatnim pitanjima, naprimjer: »U odnosu na ovaj primjer, kako je mlađi sin iz biblijske prisposobe mislio riješiti svoj problem s ocem? A kakvu je strategiju odabrao stariji sin?«

2.9. *Pet molitvenih nakana*

Biblija je Božja riječ kojom Bog ulazi u dijalog s čovjekom. Čovjekov odgovor je molitva. Ova točka čitanja Svetog pisma, nakon svih prethodnih razmatranja i povezivanja sa životnim iskustvom, trebala bi biti naša *oratio*, naš odgovor koji je plod susreta s nadahnutim tekstom i porukom koju nosi za nas. Oblikovanje molitvenih nakana odgaja čitatelja da ne ostane samo zainteresirani čitatelj Božje riječi već da prihvati njezin poziv na dijalog i dalje ga razvija. Da čitanje ne ostane

⁹ http://www.javno.com/hr-crna/kastela--sin-ocu-nanio-teske-tjelesne-ozljede_277578 (21. 10. 2009.).

na pukom intelektualnom poznavanju, nego da oblikuje i nutarnje dimenzije našega duha u razgovoru s Onim za koga znamo da nas ljubi, i koji nam je i svoju riječ izrekao zato što je htio da upoznamo njegovu ljubav prema nama.

Kod prispodobe o milosrdnom ocu molitvene nakane mogu biti sljedeće: »Za mlade koji nisu svjesni dara roditeljske ljubavi, molimo te. Za ljude koji se svađaju oko nasljedstva, molimo te. Za one koji su se izgubili na životnim putovima, molimo te. Za ostavljene i zanemarene roditelje, molimo te. Za braću i sestre koji žive u zavadi, molimo te!« Naravno da je i ovdje broj od pet nakana samo poticajan, te ih može biti više ili manje, ovisno o nadahnuću i kvaliteti promišljanja nad prethodnim točkama ove metode.

2.10. Završna molitva

Razmatrajući Božju riječ već smo joj dopustili da ona uđe u naš život, već smo ušli u dijalog s njom. Završna molitva je kratka molitva zahvale ili prošnje kojom zaključujemo svoj proces istraživanja Božje poruke pojedinoga biblijskog ulomka za nas danas. Priliči se zahvaliti Onome koji nam je govorio i koji nas je podučavao tijekom ovog procesa, ili mu se preporučiti za dalje, sad kad napuštamo razmatranje Božje riječi i krećemo u našu svagdašnju akciju.

U primjeru prispodobe o milosrdnom ocu, završna molitva mogla bi biti naprimjer: »Gospodine Bože, koji si neizmjereno strpljiv s našim grijesima i odlascima kojima najviše sebi štetimo, podaj nam svjetlo svoga Svetoga Duha da tvoju ljubav u svom životu znamo prepoznati i njoj se uvijek iznova vraćati. Po Kristu, Gospodinu našem.« Ili: »Bože, dobri Oče, ti se raduješ svakom svom djetetu. Pomozi nam da se oslobodimo ljubomore i mrmljanja te da se i mi znamo radovati dobrim stvarima kod naših bližnjih. Po Kristu, Gospodinu našem.«

3. Primjer iz prakse

Riječi ponekad mogu zavarati. Zbog toga se za vjerodostojnost riječi traži i dokaz u djelima. Sljedeći primjer uzet je iz rada sa studentima Katoličkog bogoslovnog fakulteta i trebao bi biti dovoljno ilustrativan da pokaže opravdanost primjene ove metode, naročito u radu s mladima, i svima onima koji se takvima u duši osjećaju. Nije loše spomenuti i popratno zadovoljstvo koje se gotovo redovito javljalo kod studenata kao plod njihove kreativnosti i marljivosti usmjerene zagrebačkom metodom bavljenja biblijskim tekstovima.¹⁰

¹⁰ Evo znakovitog primjera povratne informacije: »Radeći na ovom seminarskom radu, dosta sam uživala premda mi je bilo malo teže sjetiti se igre vezane uz ovo čitanje evanđelja.

3.1. Uvod¹¹

Prispodoba o sijaču pomalo je izgubila snagu svoje slikovitosti u gradskoj sredini, gdje umjesto poljoprivrednih terena imamo uglavnom samo asfalt i blato. Pa ipak, poruka ovih nekoliko Isusovih redaka ostaje trajni poziv onima koji ju žele čuti, da riječ Božju ne samo upoznaju, nego da i po njoj nastoje živjeti. I nije važno pritom ako ne uspiju svaki put. Kao da nam Isus želi reći da Gospodin Bog računa da ćemo »zatajiti« i jednom, i dvaput, i triput. Ali zna Gospodin Bog da onaj put kad budemo uspjeli zaživjeti njegovu riječ, kad budemo uspjeli u svoj život i ponašanje usvojiti koju od njegovih pouka, da će to biti na korist mnogima.

3.2. Kratka uvodna molitva

Gospodine Isuse, sijaču dobri,
pošalji mi svoga Duha da me rasvijetli u razmatranju tvoje riječi
kako bi mogla uroditi dobrim rodом.
Koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova. Amen.

3.3. Dva motivacijska pitanja

Što misliš zašto danas većina ljudi ne bi htjela biti seljaci?
Da moraš živjeti od zemlje, kojim bi se biljkama najradije bavio? Zašto?

3.4. Kratki uvod u čitanje teksta

Isus govori okupljenom mnoštvu o sijaču čije je sjeme palo na razne vrste tla i sukladno tomu donijelo različite rezultate. Konačni rezultat ipak ne ovisi samo o sijaču. Pročitajmo Mt 13,3b-9!

3.5. Tekst

Gle, iziđe sijač sijati. (4) I dok je sijao, nešto zrnja pade uz put, dođoše ptice i pozobaše ga. (5) Nešto opet pade na kamenito tlo, gdje nemaše dosta zemlje, i odmah izniknu jer nemaše duboke zemlje. (6) A kad sunce ogranu, izgorje i jer

Najdraži dio mi je bio pisanje molitava. Veselim se predstavljanju svoga seminarara ostalim kolegama i nadam se da će uživati slušajući ga barem djelomično koliko sam ja uživala pišući ga«, Martina KOLAREVIĆ, *Sveta vatra (Lk 12,49-53)*, Zagreb, 2008., 4 (seminarski rad).

¹¹ Za potrebe ostvarivanja akademske nastave zagrebačkoj metodi dodani su elementi uvoda i zaključka te navođenje samoga teksta u točki br. 4, a naslov je bio premješten na prvu stranicu seminarskog rada.

nemaše korijena, osuši se. (7) Nešto opet pade u trnje, trnje uzraste i uguši ga. (8) Nešto napokon pade na dobru zemlju i davaše plod: jedno stostruk, drugo šezdesetostruk, treće tridesetostruk. (9) Tko ima uši, neka čuje!

3.6. *Pet pitanja za razumijevanje teksta*

Tko sije sjeme (r. 3)?

Nabroji sva mjesta na koja su padala zrnja (rr. 4.5.7.8)?

Zašto se osušilo sjeme palo na kamenito tlo (r. 6)?

Kakav urod daje isto sjeme na dobroj zemlji (r. 8)?

Zašto Isus na koncu spominje uši (r. 9)?

3.7. *Pet pitanja za aktualizaciju teksta*

Kako ti »siješ« zemljom riječ Božju?

Koliko doprinosiš u svojoj župi da ta riječ bude plodonosna?

Kakvo mjesto ima riječ Božja u tvom srcu?

Tko je dosad bio najučinkovitiji »sijač« u tvome životu?

Što misliš, zašto je Isus htio da čuješ ove njegove riječi?

3.8. *Igra ili aktivnost s tekстом*

Igra skrivalice »toplo – hladno«, gdje jedan traži skriveni predmet, a drugi ga usmjeravaju govoreći »toplo« ako se približava ili »hladno« ako se udaljava od mjesta gdje je predmet sakriven. Može se primijeniti na ovaj tekst, s time da skriveni predmet bude zrno nekog sjemena.

3.9. *Primjer*

Moja majka voli cvijeće. Ponekad sjeme sije izravno u zemlju, i tada ga brižno zalijeva. Neku vrstu sjemenja zna staviti najprije u vodu, a tek onda u zemlju, da brže proklija. Svaka biljka, a tako i svaka ljudska osoba, zahtijeva umijeće i trud. A pogotovo strpljenje i rad na sebi u razvijanju vlastitih mogućnosti koje nam je Bog darovao. Za dobre plodove potrebno je vrijeme.

3.10. *Pet molitvenih nakana*

Za sve poljoprivrednike: da im zemlja dobrim rodom urodi.

Da naš hrvatski narod bude dobra i plodna zemlja za tvoju riječ.

Da svako ljudsko biće prihvati tvoju riječ u dobru zemlju vlastitoga srca.
Da vjernici svojim lošim navikama ne uguše povjereno im Božje sjeme.
Da jedni druge potičemo na rast u dobrim plodovima vlastite vjere.

3.11. *Kratka završna misao u obliku molitve*

Gospodine Isuse,
hvala ti što uvijek iznova imaš snage sijati zemljom svoju riječ.
Daj i nama, koji smo je čuli snage
da je možemo u sebi učvršćivati
i drugima prenositi.
Koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova. Amen.

3.12. *Zaključak*

U obrađivanju ove teme najviše mi se sviđjelo što sam imala priliku biti kreativna. A ipak možda najteže mi bude izaći pred ploču i to predstaviti kolegama na godini.¹²

Zaključak

U vidu toliko potrebite nove evangelizacije, zagrebačka metoda pristupa Bibliji može biti skromno, ali djelotvorno sredstvo da se obnovi žar u dušama vjerovjesnika. Osobito onih koji se raduju poticajima na kreativnost i izvorni vlastiti doprinos u pristupu i doživljavanju Božje riječi kao smjerodavne i za naš suvremeni život, na što ova metoda čitatelja itekako pobuđuje. Ona potiče na prijateljevanje s Bogom po njegovoj riječi, ali u tom prijateljstvu, barem u nakani, otvara prostor za ulazak i boravak naših bližnjih te time postaje i sredstvom odgoja za zajedništvo, kao lijek sve više rastućem individualizmu i indiferentnosti. Ljubav prema Bogu i briga za bližnjega osnovne su značajke Crkve od njenih prvih dana te se može reći da u svojim mogućim učincima ova zagrebačka metoda pristupa Bibliji potiče vjernike da se na vrlo praktičan način vrate temeljnim vrjednotama zajednice kojoj pripadaju.

¹² Petra DRAGANOVIĆ, *Sjeme Božje riječi (Mt 13,3b-9)*, Zagreb, 2008. (neobjavljeni seminarski rad).

Prilog: Pregledni obrazac zagrebačke metode čitanja Biblije

(1) Naslov teme: Očevi sinovi ili braća?	
(2) Kratka uvodna molitva Gospodine Bože, oživi u nama snagu svoga Svetoga Duha da u čitanju Svetog pisma tvoju Riječ prepoznamo, razumijemo i u životu zaživimo. Po Kristu, Gospodinu našem.	(3) Dva motivacijska pitanja 1. Da završiš kao skitnica u zatvoru, koga bi nazvao da imaš pravo na samo jedan telefonski poziv? 2. Što misliš da je gore: ljubomora ili sebeljublje?
(4) Kratki uvod u čitanje teksta: Lk 15,11-32 Ljudi se često neopravdano i na krivi način boje Gospodina Boga. Od takvih predodžaba, Isusova slika o Bogu, koju nam evanđelist Luka predstavlja u sljedećoj prisposobi, nešto je sasvim drukčije.	
(5) Pitanja za razumijevanje teksta 1. Čime je mlađi sin iskazao svoje nezadovoljstvo načinom života sa svojim ocem (r. 11)? 2. Na koje je sve načine otac mogao reagirati na zahtjev mlađega sina u r. 11? 3. Na koji način je mlađi sin došao do spoznaje da je pogriješio (rr. 14-17)? 4. Kako ga je otac na povratku dočekaio (r. 20-24)? 5. Što je trenutni, a što trajni problem sa starijim sinom (rr. 28-30)?	(6) Pitanja za aktualizaciju teksta 1. Što misliš koji je sin veći problem ocu, mlađi ili stariji? Obrazloži! 2. Možeš li bolje razumjeti mlađeg ili starijeg sina? Zašto? 3. Što misliš o očevim postupcima prema svojim sinovima? 4. Kako bi ti postupio da su u pitanju tvoja djeca? 5. Što misliš, jesi li i ti poput starijega sina sklon ljubomori i sebeljublju? Po čemu to zaključuješ?
(7) Igra ili aktivnost u vezi s tekstom »Pokušaj me nasmijati« – pojedinačno ili grupno sudionici se trude nasmijati igrača koji glumi ozbiljnoga i »nadurenoga« starijeg sina iz prisposobe.	
(8) Primjer iz života Teške tjelesne ozljede zadobio je 59-godišnji muškarac iz Kaštel Novoga te je zadržan na Odjelu neurokirurgije Kliničkoga bolničkog centra Split. Njega je u srijedu oko 13:55 sati napao 35-godišnjak, izjavila je splitska policija. Neslužbeno se doznaje da je sin napao oca. Protiv 35-godišnjeg napadača policija je podnijela prekršajnu prijavu, ali i kaznenu zbog nanošenja teških tjelesnih ozljeda.	(9) Pet molitvenih nakana 1. Za mlade koji nisu svjesni dara roditeljske ljubavi, molimo te. 2. Za ljude koji se svađaju oko nasljedstva, molimo te. 3. Za one koji su se izgubili na životnim putovima, molimo te. 4. Za ostavljene i zanemarene roditelje, molimo te. 5. Za braću i sestre koji žive u zavadi, molimo te.
(10) Kratka zaključna misao u obliku molitve Bože, dobri Oče, ti se raduješ svakom svom djetetu. Pomozi nam da se oslobodimo ljubomore i mrmljanja te da se i mi znamo radovati dobrim stvarima kod naših bližnjih. Po Kristu, Gospodinu našem.	

Summary

THE ZAGREB METHOD OF READING THE BIBLE

Dario TOKIĆ

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
dariotokic@gmail.com

On the occasion of the recent celebration of the 40th anniversary of the Zagreb Bible, the first complete contemporary translation of the Bible into Croatian, the author pays homage to it by putting the name of the »Zagreb Method« to a new and innovative way of reading and meditating the word of God in the Bible. His experience and knowledge in the field of individual and group work with the Bible yield a new and practical form of approaching the Bible with ten activities as a kind of aid to reading, thinking about and sharing the word of God. These ten activities are: (1) think of a title; (2) make an introductory prayer; (3) think of two questions to inspire a discourse; (4) frame the passage from icebreaking activities to work with the sacred text by writing a few introductory lines; (5) form five questions to recall attention to the text read; (6) create five questions to actualize the text; (7) think about a possible and appropriate activity or a game in connection with the text or its meaning; (8) find an illustrative example of things communicated by the text; (9) create five votive prayers; and (10) make a concluding prayer.

Having explained the meaning and purpose of the ten activities, accompanied by illustrations, the author presents a student seminar paper as an example of how simple and easy it is to awaken interest and get a positive reaction reading the Bible and thinking about its message – with a little help from a new and innovative approach to the Bible called the »Zagreb Method«.

Key words: Bible, Bible study groups, new evangelization, homiletics, catechesis.